

پژوهش‌های حقوقی

شماره ۳

هزار و سیصد و هشتاد و دو - نیمسال اول

مقالات

- صلاحیت فراسرزمینی دادگاه‌های ایران نسبت به جرائم مأموران و مستخدمان دولت
- تأملی بر دعاوی ایران در دیوان دادگستری بین‌المللی
- چالش‌های مسؤولیت کیفری دولت از منظر کمیسیون حقوق بین‌الملل
- تعیین مرجع رسیدگی به دعاوی تجارت الکترونیک
- عمل حقوقی از دیدگاه یک حقوقدان بین‌المللی

موضوع ویژه: حمایت حقوقی از کپی رایت

- رابطه آثار فکری با پدیدآورندگان از دیدگاه حقوق اسلامی
- کپی رایت و حقوق مرتبط در موافقت نامه راجع به جنبه‌های تجاری حقوق مالکیت معنوی
- تأثیر فناوری دیجیتال بر کپی رایت
- استثنای مهم حق مؤلف: «استفاده منصفانه» از اثر دیگری
- حمایت کیفری از مالکیت ادبی و هنری در حقوق فرانسه
- صلاحیت بین‌المللی و شناسایی و اجرای احکام خارجی در دعاوی مالکیت‌های فکری

نقد و معرفی

- پلیس اروپا (یورپول)
- کنوانسیون سازمان بهداشت جهانی در مورد کنترل دخانیات (۲۰۰۳)

http://jlr.sdil.ac.ir/article_44841.html

حمایت کیفری از مالکیت ادبی و هنری در

حقوق فرانسه*

ویلفرید ژان دیدیه

ترجمه و تحقیق: گروه پژوهشی حقوق جزا و جرم‌شناسی مؤسسه شهردانش

چکیده: متن حاضر به طور خلاصه به بیان ارکان تشکیل‌دهنده و مجازات جرم تقلید در آثار ادبی و هنری پرداخته، حمایت گسترده از پدیدآورنده این آثار در حقوق فرانسه را نشان می‌دهد.
کلید واژه‌ها: تقلید، مالکیت ادبی، مالکیت هنری، جرم، مجازات، فرانسه.

کلیات

تقلید در امور ادبی و هنری به مرتکب این امکان را می‌دهد که با تولید اثری به زیان پدیدآورنده آن، اغلب منافع قابل توجهی تحصیل نماید. بدین جهت، متن اولیه مواد ۴۲۵ تا ۴۲۹ قانون مجازات سابق^۱ به حمایت از پدیدآورندگان اختصاص داشت تا

* مطالب حاضر، ترجمه بخش کوتاهی از جدیدترین چاپ یکی از کتاب‌های پروفسور ویلفرید ژان دیدیه حقوقدان پرسابقه و سرشناس فرانسوی است:

Wilfrid JEANDIDIER, *Droit pénal des affaires*, 5e éd., Paris, Dalloz, 2003, p. 496-503.

^۱ مواد مذکور به شرح زیر بودند: (م)

اینکه قدیمی شدن این مقررات در برابر ظهور و پیشرفت تکنیک‌های نوین تولید و نشر آثار، منجر به انجام اصلاحات مهمی توسط قانون ۱۱ مارس ۱۹۵۷ شد. اما گذشت زمان بر این قانون نیز تأثیر گذاشت و در نتیجه اصلاحات جدیدی به موجب قانون سوم ژوئیه ۱۹۸۵ به عمل آمد که مجازات‌ها را تشدید نمود و مقررات کیفری آن شامل لطمه به حقوق مشابه حق پدیدآورنده نیز گردید. از این زمان به بعد، حقوق کیفری موضوعه در قانون مالکیت فکری جای گرفته است که مواد L.۳۳۵-۲ تا L.۳۳۵-۷ آن دربردارنده مفاد آخرین متن مواد ۴۲۵ تا ۴۲۹ قانون مجازات سابق (قبل از اصلاحات به عمل آمده به موجب قانون ۵ فوریه ۱۹۹۴ که خصوصاً مجازات‌ها را تشدید نمود) است. تقلید از آثار دیگران هرچند که در وهله نخست به حقوق پدیدآورنده لطمه می‌زند، اما این کار رقابت^۲ را نیز در معرض خطر قرار می‌دهد.

به عنوان نمونه، شعر تقلیدشده از شعری دیگر را در نظر بگیریم. در اینجا نه

← ماده ۴۲۵. انتشار هر نوشته، تصنیف موسیقی، تصویر، نقاشی یا هر نوع تولید دیگر، اعم از چاپی یا کنده‌کاری بر روی سطح، خواه به صورت کلی باشد خواه جزئی، بدون رعایت قوانین و مقررات مربوط به مالکیت پدیدآورنده، تقلید محسوب شده، جرم به شمار می‌رود.

ماده ۴۲۶. عرضه آثار تقلیدی یا وارد نمودن آثار تقلیدشده در خارج به داخل فرانسه، در صورتی که اصل اثر قبلاً در فرانسه پدید آمده باشد، نیز جرمی از همان نوع محسوب می‌شود.

ماده ۴۲۷. مجازات تقلیدکننده یا واردکننده از ۶۰۰۰ تا ۱۲۰۰۰۰ فرانک جزای نقدی و مجازات عرضه‌کننده از ۱۵۰۰ تا ۳۰۰۰۰ فرانک جزای نقدی است. حکم صادره اثر تقلیدی، علیه تقلیدکننده، واردکننده و عرضه‌کننده صادر خواهد شد.

ماده ۴۲۸. هر مدیر برگزارکننده نمایش، یا مؤسسه هنری که آثار نمایشی را بدون رعایت قوانین و مقررات مربوط به مالکیت پدیدآورنده بر صحنه تئاتر خود به نمایش درآورد، به ۳۰۰۰ تا ۳۰۰۰۰ فرانک جزای نقدی و مصادره درآمد حاصل از آن محکوم خواهد شد.

ماده ۴۲۹. در موارد پیش‌بینی‌شده در چهار ماده فوق، وجوه حاصل از مصادره یا درآمدهای مصادره شده، برای جبران خسارات صاحب اثر، به وی پرداخت خواهد شد. خسارات مازاد بر وجوه فوق، یا تمام خسارت (در صورتی که اموال مصادره‌شده به فروش نرسیده یا درآمدهای حاصل از جرم توقیف نشده باشد) از طرق عادی جبران خسارت قابل پرداخت خواهد بود.

^۲ اشاره نویسنده به «رقابت» برای توجیه طرح مسائل حقوق ادبی و هنری در ذیل این عنوان است زیرا وی در کتاب خود موضوع «لطمه به مالکیت ادبی و هنری» را به عنوان یکی از مصادیق «عدم رعایت درستکاری در رقابت» بررسی می‌نماید. (م)

تنها پدیدآورنده، آهنگساز و خواننده اثر تقلیدشده قربانی چنین جرمی هستند، بلکه تکثیرکننده دیسک‌های این اثر نیز از این جرم لطمه می‌بیند. از این روست که با توجه به تیراژ بسیار بالای بعضی کتاب‌ها یا آثار ضبط‌شده، به راحتی می‌توان احتمالات زیادی را که رقبای تجاری در معرض آن قرار دارند، تصور نمود.

بخش اول: تقلید از اثر دیگری

بند اول: شرط مقدماتی^۳

همه اشکال تقلید، مستلزم وجود یک اثر حمایت شده است. وجود چنین اثری شرط مقدماتی جرائم مختلف تقلید محسوب می‌گردد که لازم است ویژگی‌های اساسی آن را، اعم از ویژگی‌های عمومی و اختصاصی، ذکر کنیم.

الف) ویژگی‌های عمومی اثر: نخستین ویژگی از این نوع، حصری نبودن فهرست آثار حمایت‌شده‌ای است که در ماده ۲-۳۳۵.L قانون مالکیت فکری^۴ ذکر شده و به

^۳ عنصر مادی یک جرم، عملی است که مستقیماً مورد حکم قانونگذار قرار گرفته، ارتکاب آن سبب تحقق جرم می‌گردد و می‌تواند به صورت ترک فعل و حالت یا وضعیت نیز بروز نماید. در مقابل این مفهوم، دکترین فرانسوی مفهوم دیگری به عنوان شرط مقدماتی (condition préalable) را ابداع نموده که عبارت از اوضاع و احوالی است که جرم در آن به وقوع می‌پیوندد. برخی از حقوقدانان شرط مقدماتی را که گفته می‌شود نخستین بار توسط وونن (Vouin) مطرح گردیده چنین تعریف نموده‌اند: «موقعیتی عملی یا قانونی، مقدم بر فعالیت مجرمانه، که خود از نظر حقوق جزا مجرمانه تلقی نمی‌شود ولی وجود آن برای نضج گرفتن فعالیت قابل سرزنش مرتکب لازم و یا مفید است» (Roger MERLE et André VITU, *Traité de droit criminel*, t.I, Paris, 1997, p. 402)

مثلاً در جرم سوءاستفاده از سفیدمهر (ماده ۶۷۳ قانون تعزیرات)، عنصر مادی جرم «سوءاستفاده نمودن» است اما «وجود سفیدمهر یا سفیدامضا» در اختیار مرتکب، اعم از اینکه به او سپرده شده یا او خود به دست آورده باشد، شرط مقدماتی این جرم محسوب می‌شود که بستر لازم برای تحقق جرم مورد نظر قانونگذار است و بدون آن ارتکاب جرم مذکور امکان‌پذیر نیست. (م)

^۴ ماده مذکور به شرح زیر است: (م)

ماده ۲-۳۳۵.L: «انتشار هر نوشته، تصنیف موسیقی، تصویر، نقاشی یا هر نوع تولید دیگر، اعم از چاپی یا کنده‌کاری بر روی سطح، خواه به صورت کلی باشد خواه جزئی، بدون رعایت قوانین و مقررات مربوط به مالکیت پدیدآورنده، تقلید محسوب شده، جرم به شمار می‌رود. تقلید از اثر

وسيله ماده ۲-۱۱۲.L همان قانون توسعه داده شده است و در متن اصلاح شده به وسيله قانون اول ژوئيه ۱۹۹۲ فهرست مفصلي (مشمول بر چهارده عنوان) ارائه مي‌دهد. در اين فهرست، به ويژه كتاب، آثار نمايشي و نمايشي - موسيقي، تصنيف‌هاي موسيقي، آثار سينمائي، آثار تصويري و نقاشي، آثار عكاسي، نقشه‌هاي جغرافيايي و نرم‌افزار جاي دارد.

وجه اشتراك اساسي ديگر كه ويژگي عمومي اثر را تشكيل مي‌دهد، اصالت داشتن اثر است كه يك امر ماهوي و ارزيايي آن نيز در اختيار قضاوت بدوي است. اما قاعده مهمي كه بايد در نظر داشت اين است كه ارزش و کاربرد اثر مورد توجه قرار نمي‌گيرد و مثلاً برچسب يك کالا، يك شعار يا يك كاتالوگ تبليغاتي مي‌تواند همانند يك رمان، يك نقاشي ديواري يا يك ديوان اشعار از حمايت قانوني بهره‌مند گردد. بنابراين، بازي‌هاي الكترونيكي نيز، به شرط اينكه اصيل باشند، بايد قطع نظر از ملاحظات زيبايي يا هنري اثر از حمايت قانوني برخوردار گردند.

به عنوان ويژگي ديگر، مدت حمايت قانوني از اثر مطرح مي‌شود. پديدآورنده تا پايان عمر از حق انحصاري بهره‌برداري از اثر خود برخوردار است و با مرگ او اين حق در سال وقوع فوت و هفتاد سال بعد از آن به نفع قائم‌مقامان وي ادامه دارد (ماده ۱-۱۲۳.L قانون مالكيت فكري، اصلاحي مورخ ۲۷ مه ۱۹۹۷).

(ب) ويژگي‌هاي اختصاصي اثر: در مورد ويژگي‌هاي اختصاصي هريك از انواع مختلف آثار تحت حمايت، بايد به ترتيب آثار ادبي، آثار هنري، آثار موسيقي و نرم‌افزارها را مورد بررسي قرار داد.

در خصوص آثار ادبي، قانون آثاري را كه واجد اصالت باشند، يعني طرز بيان مختص پديدآورنده و نه عقايد او را، مورد حمايت قرار مي‌دهد. آثار ادبي مورد نظر بسيار متعدد هستند كه به عنوان مثال مي‌توان به فرهنگ‌هاي لغت، كتاب‌هاي تاليفي،

← ديگري در فرانسه، خواه آن اثر قبلاً در فرانسه يا در خارج پديد آمده باشد، مستلزم مجازات تا دو سال زندان و يكصد و پنجاه هزار يورو جزاي نقدي است. همين مجازات‌ها در مورد عرضه، صادر كردن و وارد نمودن آثار پديد آمده از طريق تقليد اعمال مي‌شود.

گزیده‌ها، گردآوری‌ها، ترجمه‌ها، مقالات روزنامه‌ها، مجله‌ها، دروس استادان دانشگاه،^۵ لویج دفاعی در دادگاه‌ها،^۶ خطابه‌ها و نطق‌ها اشاره نمود. با این حال، هرچند که عنوان یک روزنامه یا یکی از مقالات مندرج در آن، خود به عنوان یک اثر، مورد حمایت قرار می‌گیرد اما انتشار نمایه‌ای مستند به هر شکل که برای شناساندن آثار مذکور به خوانندگان حاوی مشخصات این عنوان‌ها باشد، به حق انحصاری بهره‌برداری از اثر توسط پدیدآورنده لطمه‌ای نمی‌زند.

اصول فوق در مورد آثار هنری نیز جاری است و در اینجا نیز انواع تولید اثر بسیار متنوع است و شامل تابلوهای نقاشی، تصاویر، کنده‌کاری‌ها، لیتوگرافی‌ها، کاریکاتورها، عکس‌ها، نقشه‌ها، فرش‌ها، شکل اتاق ساخته‌شده برای اتومبیل‌ها، آثار سینمایی و سمعی و بصری، مجسمه‌ها، بناها و ساختمان‌ها، مدل‌های لباس و جواهر می‌گردد.

در زمینه موسیقی به ویژه می‌توان از موسیقی‌های تکخوانی در اپرا، موسیقی متن فیلم‌ها و شعرها نام برد که مورد حمایت قانونی قرار دارند. سرانجام، این ذکر سریع از آثار حمایت‌شده را با اشاره به نرم‌افزارها یا برنامه‌های کامپیوتری به پایان می‌بریم که از زمان تصویب قانون سوم ژوئیه ۱۹۸۷ به عنوان اثر فکری شناخته می‌شوند، مشروط بر اینکه اصیل باشند.

بند دوم: عناصر تشکیل‌دهنده جرم

قانون تعریف بسیار وسیعی از تقلید ارائه داده است. نخستین شکل آن، بازتولید یک اثر از طریق انتشار چاپی یا کلیشه‌ای آن است (بند اول ماده ۲-۳۳۵ L) ضمن آنکه

^۵ به عبارت دیگر، صرف ارائه درس در کلاس توسط استاد، حتی اگر همراه با تهیه و انتشار جزوه درسی از جانب او نباشد، مورد حمایت قرار دارد و بهره‌برداری از سخنان او یا از نوار ضبط‌شده از سخنان او در کلاس درس مجاز نیست. (م)

^۶ بنابراین، وکلایی که با صرف وقت بسیار و مطالعه کافی، اقدام به تهیه لایحه‌ای برای تقدیم به دادگاه نموده‌اند و در آن به نکات بدیع و ارزنده‌ای اشاره می‌کنند که ممکن است در تصمیم دادرسان تأثیرگذار باشد، می‌توانند اطمینان داشته باشند که مطالب آنها توسط منشی، بایگان، کارآموز یا سایر اشخاص که به پرونده دسترسی دارند مورد استفاده غیرمجاز قرار نمی‌گیرد. (م)

قانون تصریح می‌کند که تقلید ممکن است کلی باشد یا جزئی. این تعریف حصری نیست و ماده ۳-۱۲۲ L. قانون مالکیت فکری مقرر می‌دارد که تولید یک اثر عبارت است از تحقق مادی آن با هر روشی که به طور غیرمستقیم امکان رساندن پیام آن به عموم را بدهد.

دومین شکل تقلید عبارت است از عرضه، صادر نمودن و وارد کردن آثار پدید آمده از طریق تقلید (بند سوم ماده ۲-۳۳۵ L.). عرضه عبارت است از توزیع اثر در میان مردم، اعم از فروختن، در معرض فروش گذاشتن، در نمایشگاه قرار دادن اثر تقلیدی یا توزیع رایگان آن. جرم دانستن عرضه یک اثر تقلیدشده برای مؤثر بودن مجازات تقلید اجتناب‌ناپذیر است، چه کافی است که به پخش اثر پس از انقضای مدت مرور زمان جرم تقلید فکر کنیم یا به کسی ببندیشیم که آثار تقلیدشده را در میان مردم توزیع می‌کند. عمل صادر یا وارد کردن اثر پدید آمده از تقلید هم به طور منطقی جرم شناخته شده است و رویه قضائی نیز صرف عبور چنین اثری از کشور را در حکم وارد نمودن دانسته است.^۷ از آنجا که بر طبق بند ۲ ماده ۲-۳۳۵ L. تقلید آثار پدید آمده در فرانسه یا در خارج از کشور، چنانچه در خاک فرانسه صورت گیرد، قابل مجازات است، مانعی به نظر نمی‌رسد که توزیع اثر تقلیدی در فرانسه در صورت وجود یک عنصر خارجی در ارتکاب جرم هم در فرانسه قابل مجازات باشد.^۸

^۷ رأی مورخ ۷ اکتبر ۱۹۸۵ شعبه جزائی دیوان عالی کشور (D., 1986, I.R., 188) و یا رأی مورخ ۲۶ آوریل ۱۹۹۰ همان شعبه (Bull. crim., n° 160).

^۸ نتیجه اینکه چنانچه کتاب تقلیدشده در امریکا، در بازار فرانسه توزیع گردد، هرچند که محل وقوع جرم تقلید به معنای اخص آن در خارج از قلمرو خاک فرانسه بوده است، اما توزیع چنین اثری در فرانسه سبب تحقق صلاحیت دادگاه‌های این کشور در رسیدگی به جرم توزیع که یکی از اشکال تقلید است، می‌گردد. اما رویه قضائی این کشور گام را از این فراتر نهاد و دادگاه‌های فرانسه را برای رسیدگی به جرم تقلید ارتکاب‌یافته در خارج از کشور، با این توجیه که پدیدآورنده اثر در فرانسه اقامت دارد و در نتیجه در خاک این کشور به حقوق وی لطمه وارد آمده، صالح اعلام نموده است. نکته قابل توجه در این رویه که چند بار توسط دیوان عالی کشور تکرار شده، اعلام وقوع جرم در فرانسه و تأیید صلاحیت سرزمینی دادگاه‌های این کشور است. در یکی از این موارد که یک نویسنده

سومین شکل تقلید که در ماده ۳۳۵-۳ L. پیش‌بینی گردیده عبارت است از: تولید مجدد، ارائه یا توزیع یک اثر فکری همراه با نقض حقوق پدیدآورنده، به هر طریق که باشد. از تولید مجدد یک اثر شروع می‌کنیم که دو جنبه دارد، مانند توزیع که مفهوم عرضه را نیز به ذهن متبادر می‌سازد. در این شکل سوم، عمل اصلی ارائه مجدد یک اثر است که در ماده ۲-۱۲۲ L. قانون مالکیت فکری تعریف شده است. این مفهوم عبارت است از رساندن پیام یک اثر به عموم به هر طریق ممکن، به ویژه به وسیله از بر خوانی در برابر عده‌ای، تغییر ظاهری در یک اثر برای زیبا ساختن آن، ارائه شعرگونه یا غم‌انگیز یک اثر، نمایش عمومی یا بر روی اکران بردن آن، یا پخش اثری که از تلویزیون پخش می‌شود در یک مکان عمومی، ضمن آنکه ارسال تصاویر یک اثر به ماهواره در حکم ارائه مجدد آن و در نتیجه مجرمانه دانسته شده است.^۹ اگر ارائه اثر علنی نباشد، جرم تحقق نمی‌یابد و ماده ۵-۱۲۲ L. برداشت خیلی مضیقی از مسأله دارد چرا که مطابق آن هرگاه پدیدآورنده اثر خود را نشان دهد، دیگر نمی‌تواند مانع ارائه مجدد آن به طور رایگان در جمعی خصوصی و در چارچوب خانوادگی گردد. بالاخره، شاید نیاز به ذکر نباشد که ارائه عمومی یک اثر تنها در صورت عدم اجازه کتبی پدیدآورنده یا قائم‌مقام او غیرقانونی محسوب می‌شود.

← فرانسوی مقیم در کشور خود، به دلیل مورد تقلید قرارگرفتن اثرش در امریکا به مراجع قضائی فرانسه شکایت برده و تقاضای مجازات مرتکب را نموده بود، شعبه جزائی دیوان عالی کشور در رأی مورخ دوم فوریه ۱۹۷۷ اعلام نمود: «بر طبق ماده ۶۹۳ قانون آئین دادرسی کیفری، هر جرمی که یک عمل مشخصه یکی از عناصر تشکیل‌دهنده آن در فرانسه ارتکاب یابد، در حکم جرم واقع شده در سرزمین جمهوری فرانسه است. چنین است موردی که، هرچند که اثر حمایت‌شده در خارج از کشور مورد تقلید قرار گرفته، در فرانسه به حقوق پدیدآورنده لطمه وارد شده باشد». در قضیه مورد حکم دیوان و قضایای مشابه، دیوان عالی کشور فرانسه با نگرانی از گسترش سوءاستفاده از آثار فکری منتشرشده در فرانسه از توسل به اصل صلاحیت شخصی (اعم از صلاحیت شخصی ناشی از مرتکب یا مجنی‌علیه) و احراز شرایط دشوار آن (مانند جرم بودن عمل در محل وقوع) که گاه منجر به بی‌کیفر ماندن مرتکب می‌شده منصرف گردیده و صلاحیت دادگاه‌های فرانسه را بر اصل صلاحیت سرزمینی استوار نموده است. راه‌حل فوق در موارد مشابه در چند رأی دیگر دیوان نیز دیده می‌شود از جمله در رأی مورخ ۱۷ اکتبر ۱۹۸۵، ۶ ژوئن ۱۹۹۱ و ۲۹ ژانویه ۲۰۰۲ (م).
^۹ قانون شماره ۲۸۳-۹۷ مورخ ۲۷ مارس ۱۹۹۷.

عنصر روانی جرم تقلید، قصد متقلبانانه است که ویژگی آن جنبه اثباتی آن است چرا که رویه قضائی وجود چنین قصدی را در مرتکب مفروض می‌داند.^{۱۰} این رویه طبیعی به نظر می‌رسد زیرا معمولاً، غیرقانونی بودن در ذات عمل تقلید نهفته است. اما این سختگیری یک حدی دارد و چنانچه متهم دلیل خلاف آن را ابراز نماید، فرض یادشده ساقط می‌گردد. با این حال، قدرت عمل مرتکب اندک است و محدود می‌گردد به اشتباه موضوعی ناخواسته‌ای که به رغم دقت واقعی و کافی رخ داده باشد. هر توجیه دیگری، اعم از فقدان طمع‌ورزی از جانب مرتکب یا اشتباه حکمی وی و همچنین عدم ورود ضرر به پدیدآورنده بی‌نتیجه است.

بند سوم: مجازات جرم تقلید

بر طبق بند ۲ ماده L.۳۳۵۲ قانون مالکیت فکری، مجازات جرم تقلید تا دو سال زندان و یکصد و پنجاه هزار یورو جزای نقدی است. در صورت تکرار جرم یا در صورتی که مرتکب دارای قراردادی با صاحب اثر باشد یا اینکه قبلاً با او دارای قرارداد بوده باشد، مجازات‌های فوق دو برابر می‌شود (ماده L.۳۳۵۹). شروع به چنین جرمی غیرقابل مجازات است^{۱۱} و مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی در صورت ارتکاب این جرم پیش‌بینی شده است.^{۱۲}

سه مجازات تکمیلی ممکن است به مجازات‌های اصلی فوق افزوده شود. شدیدترین آن بی‌تردید تعطیلی مؤسسه‌ای است که توسط محکوم‌علیه مورد استفاده قرار می‌گرفته است که می‌تواند به طور دائم یا موقتاً تا مدت پنج سال صورت گیرد (بند ۱ ماده L.۳۳۵۵). مجازات تکمیلی دیگر که اختیاری ولی

^{۱۰} رأی شعبه جزائی دیوان عالی کشور، مورخ ۲۸ فوریه ۱۹۹۱ (Bull. crim. n° 103).

^{۱۱} علت این امر این است که جرم مورد بحث از درجه جنحه محسوب می‌شود و با توجه به ماده ۴-۱۲۱ قانون جزا شروع به جرائم جنحه‌ای اصولاً غیرقابل مجازات است مگر اینکه به مجازات آن

تصریح شده باشد و در مورد جرم مذکور چنین تصریحی وجود ندارد. (م)

^{۱۲} ماده ۲-۱۲۱ قانون جزا که به اعلام اصل مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی می‌پردازد، این مسئولیت را به طور موردی و تنها ناظر به جرائم خاص پیش‌بینی‌شده توسط قانون یا آئین‌نامه می‌داند که جرم مورد بحث از آن جمله است. (م)

خوف‌انگیز است عبارت‌است از مصادره تمام یا بخشی از درآمد ناشی از جرم، اشیاء و اقلام حاصل از طریق تقلید یا تولیدشده به طور غیرقانونی و وسایل و تجهیزات ارتکاب جرم (بند ۱ ماده ۳۳۵۶.L). وسایل، اقلام و درآمدهای مصادره شده، برای جبران خسارت زیان‌دیده یا قائم‌مقامان او به آنها داده خواهد شد (ماده ۳۳۵۷.L). درباره ماهیت دقیق این نوع مصادره مدت‌ها بحث زیادی درگرفته بود که رویه قضائی در قرن گذشته بیشتر آن را یک مجازات تلقی نمود. امروزه روشن است که خصوصیت جبران خسارت مصادره بیشتر حاکم است و بر جنبه اقدام تأمینی بودن آن نیز غلبه دارد. اما کارکرد مجازات هم در آن مفقود نیست چرا که در صورت حکم به مصادره یقیناً مجازات نسبت به محکوم‌علیه تشدید می‌گردد و به طور خلاصه می‌توان گفت که مصادره واجد هر دو کارکرد است. و اما آخرین مجازات تکمیلی اختیاری، اعلان حکم محکومیت و انتشار تمام متن یا خلاصه آن به هزینه محکوم‌علیه در روزنامه‌هایی است که توسط دادگاه تعیین می‌گردد، بدون آنکه هزینه‌های انتشار حکم از حداکثر جزای نقدی مقرر در قانون بیشتر شود (بند ۲ ماده ۳۳۵۶.L).

از نظر آئین دادرسی، قبل از هر چیز سازوکار ضبط اشیای موضوع تقلید و درآمدهای ناشی از جرم را باید در نظر داشت چه این امر از یک سو نقش اثباتی تعیین‌کننده‌ای [به عنوان دلیل وقوع جرم] دارد و از سوی دیگر مقدمه لازم مصادره به شمار می‌رود (ماده ۳۳۲-۱.L). همچنین از زمان تصویب قانون مورخ ۵ فوریه ۱۹۹۴ (ماده ۳۳۵-۱۰.L)، اداره گمرک به تقاضای صاحب اثر، نسبت به اشیای مورد تقلید مشمول عوارض، حق حبس دارد. با این حال، اگر تقاضاکننده از ابزارهای قانونی برای ضبط اموال مذکور استفاده نکند یا اقدام به طرح دعوی حقوقی یا شکایت کیفری در دادگستری ننماید و تضمینات لازم را برای جبران خسارات ناشی از مسئولیت احتمالی خود در صورت عدم احراز جرم تقلید در دادگاه، نسپرده باشد، حبس اموال مذکور قانوناً پس از انقضای ده روز غیرتعطیل از تاریخ ابلاغ توقیف کالاها در گمرک، مرتفع می‌گردد. بالاخره باید افزود که رسیدگی به لطمه به حقوق پدیدآورنده در صلاحیت دادگاه اختصاصی امور اقتصادی و مالی است (بند ۵ ماده

۷۰۴ قانون آئین دادرسی کیفری).

بخش دوم: لطمه به حقوق مشابه حق پدیدآورنده

ظهور جرائم مرتبط

ماده ۴۲۶-۱ قانون مجازات سابق (ماده ۴-۳۳۵ L. قانون مالکیت فکری) اصلاحی قانون مورخ ۳ اکتبر ۱۹۸۵، به طور اساسی تحت تأثیر پیشرفت فنّ آوری قرار گرفته است. موضوعات مورد حمایت این ماده عبارتند از اجرای موسیقی، نوارهای صوتی یا تصویری یا هر دو آنها و برنامه‌های صوتی و تصویری یا هریک از آنها. اعمال مجرمانه عبارتند از ضبط، تولید مجدد، رساندن پیام اثر به عموم یا در معرض دسترس عموم قرار دادن آن، اعم از اینکه رایگان یا معوض باشد، یا همچنین پخش تلویزیونی یک اثر، یک صدا یا برنامه ویدئویی ضبط‌شده یا یک برنامه تلویزیونی، چنانچه، در صورت لزوم اخذ اجازه، بدون اجازه هنرمند، تولیدکننده یا شرکت رسانه‌ای ذی‌نفع باشد. دومین دسته از اعمال مجرمانه عبارتند از وارد نمودن یا صادر کردن نوارهای صوتی یا ویدئویی بدون اجازه تولیدکننده یا هنرمند، در مواقعی که اخذ این اجازه لازم است. مجازات این اعمال، تا دو سال زندان و یکصد و پنجاه هزار یورو جزای نقدی است که در صورت تکرار جرم یا در صورتی که مرتکب با شخص زیان‌دیده از جرم دارای قرارداد باشد یا قبلاً با او قراردادی داشته است، دو برابر خواهد شد (ماده ۹-۳۳۵ L).

مجازات‌های تکمیلی نیز در فرض پیش‌بینی‌شده در ماده ۴-۳۳۵ L، یعنی عدم پرداخت دستمزدی که باید به پدیدآورنده، هنرمند مجری اثر، یا تولیدکننده نوارهای صوتی یا ویدئویی داده شود، وجود دارد. اما در این فرض، تنها مجازات اصلی که مرتکب در معرض آن قرار دارد یکصد و پنجاه هزار یورو است که در صورت تکرار جرم یا در صورتی که مرتکب با شخص زیان‌دیده از جرم دارای قرارداد باشد یا قبلاً با او قراردادی داشته است، دو برابر خواهد شد.

در مورد این جرائم سه نکته مشترک قابل ذکر است: نخست آنکه عنصر روانی آنها سوءنیت عام است که به دلیل تشابه آنها با جرائم علیه حق پدیدآورنده، به

نظر می‌رسد که این عنصر باید مفروض تلقی گردد. دوم آنکه مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی در این زمینه شناخته شده است (ماده L.۳۳۵۸) و تفویض اختیارات^{۱۳} به مرتکب اجازه می‌دهد که تحت شرایطی از مسئولیت کیفری معاف گردد. سوم اینکه در مورد این جرائم هم، مقررات شکلی خاص اشاره شده در مورد جرائم علیه حق پدیدآورنده وجود دارد.

در خاتمه باید به حمایت از حقوق تهیه‌کنندگان پایگاه‌های اطلاعاتی (مانند اطلاعات مشترکین تلفن) به موجب قانون مورخ اول ژوئیه ۱۹۹۸ اشاره نمود. بدین ترتیب، هرگاه تهیه، نظارت و عرضه یک پایگاه اطلاعاتی مستلزم سرمایه‌گذاری مالی، تجهیزاتی یا انسانی است شخصی که ابتکار عمل و خطر سرمایه‌گذاری‌های مرتبط با این فعالیت را بر عهده می‌گیرد، از حمایت قانونی نسبت به محتوای این پایگاه بهره‌مند می‌شود. بنابراین، نه ویژگی اصالت داشتن پایگاه اطلاعاتی، بلکه وسعت سرمایه‌گذاری‌های انجام‌شده حمایت قانونی از آن را توجیه می‌کند. این حمایت، مستقل است و قطع نظر از حمایت قانونی از حقوق پدیدآورنده اعمال می‌گردد. مجازات‌های مقرر، تا دو سال زندان و یکصد و پنجاه هزار یورو جزای نقدی است که در صورت تکرار جرم، دو برابر خواهد شد، به علاوه از دست دادن صلاحیت انتخاب در اتاق بازرگانی و دادگاه تجارت، اتاق اصناف و شورای حل اختلاف کارگری برای مدت پنج سال. ضمناً، مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی در مورد این جرم پیش‌بینی شده است.

^{۱۳} مانند تفویض اختیارات هیأت مدیره به مدیر عامل شرکت (رای شعبه جزائی دیوان عالی کشور، مورخ ۲۹ آوریل ۱۹۹۸).

JOURNAL OF LEGAL RESEARCH

VOL. II, NO.1

2003-1

Articles

- Extra-territorial Jurisdiction of Iranian Courts to Crimes of Governmental Officers and Employees
- Reflections on Iranian Claims in the International Court of Justice
- Challenges of State Criminal Responsibility in the View of International Law Commission
- Electronic Commerce and Issue of Forum
- Legal Act in View of an Internationalist

Special Issue : Legal Protection of Copyright

- Relationship between Intellectual Works and their Owners in Islamic Law
- Copyright and Related Rights in the Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights
- The Impact of Digital Technology on Copyright
- Fair Use of Another's Work : An Important Exception to Copyright
- Penal Protection of Literal and Artistic Property in the French Law
- International Jurisdiction and Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Intellectual Property Cases

Critique and Presentation

- European Police Office (Europol)
- World Health Organization's Framework Convention for Tobacco Control (2003)

ISSN: 1682-9220

S. D. I. L.
The S.D. Institute of Law
Research & Study